

ELS AMFIBIS DEL COLLSACABRA

El Collsacabra pertany a la Catalunya submediterrània amb influència centreeuropea. En aquesta serralada, d'altituds entre 900 i 1300 metres, els fronts d'aire humit prepirinenc hi deixen caure unes precipitacions de 800 a 900 mm anuals. Ací hi conflueixen dues regions bioclimàtiques diferents: la mediterrània, que irra dia des de les Guilleries i la vall del Ter al sud i l'eurosiberiana o centreeuropea, més freda i humida, que impera al nord, al Vidranès. Els rangs de temperatura i humitat d'aquest espai condicionen la presència d'una fauna herpetològica rica, que inclou fonamentalment les espècies amb una distribució eurosiberiana, mesoeuropea i europea occidental, és a dir, les que mostren preferència per un clima humit i fred. A més, s'hi troben també algunes espècies de distribució bàsicament mediterrània, però dotades d'una gran capacitat d'adaptació a diverses condicions microambientals, fet que els permet poblar també ambients eurosiberians.

Detall d'una salamandra (Salamandra salamandra), on s'observa la glàndula paròtide ben desenvolupada i els porus glandulars.
Foto: Josep Roca

D'altra banda, la diversitat d'ambients d'aquest territori: prats i pastures, boxedes, bosc esclarissat i bosc més tancat, afavoreixen l'existència de diferents hàbitats i, per tant, la diversitat d'hèrptils que hi poden viure.

Dintre del grup dels amfibis, al Collsacabra s'han trobat quatre espècies d'urodels (tritons i salamandres) i 6 espècies d'anurs (granotes i gripaus), que queden especificats

a la Taula I. No es pot descartar, però, la presència d'alguna població no coneguda d'altres espècies no citades al massís, però presents en àrees veïnes. Tal és el cas del gripau corredor, abundant a la plana de Vic.

Els urodels

Entre els urodels, o amfibis amb cua, el més abundant i fàcil d'observar, amb diferència, és la *salamandra*. Amiga de la humitat, és relativament fàcil de trobar si la busquem els dies de pluja després d'amagar-se el sol, en els camins o carreteres que travessen àrees de bosc, sobretot si no fa massa fred. Encara més fàcils de veure són les seves larves, presents quasi tot l'any a les basses, fonts, rierols i torrents d'aigües netes del massís. Quan acaben el seu desenvolupament, les petites salamandres surten de l'aigua i porten una vida completament terrestre durant la resta de la seva vida. Mascles i femelles viuen i s'aparellen al bosc. Un cop l'any, les femelles tornen a la vora de la bassa o del rierol, submergeixen només la meitat posterior del cos a l'aigua i pareixen les larves. Si cauen a l'aigua i no poden sortir, les salamandres adultes moren ofegades.

Els altres urodels del Cabrerès són tritons. El *tritó verd* i el *palmat* són diferents de mida, forma i coloració però tenen uns hàbits biològics força semblants, i molt diferents als de la salamandra. A diferència d'aquesta, aquests tritons passen una part de l'any, més o menys de febrer a juny, dins l'aigua de basses i rierols, on s'alimenten i s'aparellen. Encara que visquin a l'aigua, han de pujar a la superfície de tant en tant ja que respiren per pulmons. Durant aquests mesos, les femelles ponen dotzenes de petits ous enganxats un a un a les plantes submergides. La resta de l'any els adults viuen a terra, molt amagats sota pedres i en forats de tota mena. Tan amagats, que durant aquests mesos de vida terrestre és quasi impossible trobar un tritó verd o palmat. Així, si volem veure aquests animals, els hem de buscar a l'aigua durant els mesos de vida aquàtica. Quan les seves larves acaben el desenvolupament, surten de

l'aigua on tornaran com adults sexualment madurs al cap de 3 o 4 anys.

El *tritó pirinenc* és escàs al Collsacabra, es troba únicament als torrents del vessant est. Es tracta d'un endemisme pirinenc i, juntament amb la granota roja, es troba ací a prop del seu límit meridional de distribució. Viu als torrents d'orografia accentuada amb aigües molt fredes i oxigenades i riberes forestades. Se'l sol observar als gorgs pedregosos amb poc corrent. Ací, a la primavera, es poden trobar mascles i femelles entortolligats en l'aparellament o amagats sota pedres.

Els anurs

Els anurs o amfibis sense cua són les granotes i els gripaus. N'hi ha alguns relativament fàcils de veure, com el gripau comú, la granota verda i la reineta i d'altres d'hàbits més secrets com la granoteta de punts i el tòtil.

El *gripau comú* és l'amfibi més gran d'Europa. Pot mesurar fins 20 cm. El podem veure, sempre de nit, mentre caça invertebrats de tota mena o, més fàcilment, durant l'aparellament a l'aigua de basses o àrees de riu amb poc corrent. Després de la granota roja, és l'anur que es reproduïx més aviat, ja que pot començar al febrer, quan l'aigua de les basses i tolls encara pot estar glaçada. La femella enganxa a les plantes aquàtiques un cordó gelatinós de 3 o 4 metres de llarg que conté milers d'ous. Els petits capgrossos, ben negres, trigaran uns 4 mesos en fer la metamorfosi i sortir de l'aigua com petits gripauets. El gripau comú és, amb la salamandra, l'amfibi atropellat amb més freqüència als camins i carreteres del Collsacabra.

El *gripauet* o *granoteta de punts* és un amfibi petit i d'hàbits molt discrets. Només se'l sol trobar els mesos de març i abril quan va a l'aigua a aparellar-se i pondre els ous. Fins i tot llavors és més fàcil sentir-lo que veure'l. La resta de l'any viu molt secretament a terra i és molt difícil d'observar. Probablement és més abundant del que ens pensem, però a causa dels seus costums, poca gent s'adona de la seva presència.

El *tòtil* és un petit gripau, relativament abundant, que té dos trets d'especial interès: el seu peculiar hàbit reproductor i la seva veu. És l'únic anur de Catalunya que no s'aparella a l'aigua. Mascle i femella, que viuen a boscos i camps, s'aparellen a terra i quan la femella

pon els ous, el mascle se'ls lliga a les potes posteriors. Així els transporta durant unes setmanes, fins que, quan els capgrossos són a punt de néixer, va l'aigua i els deixa anar. Es poden trobar capgrossos de tòtil a basses i rierols durant tot l'any. Quant al seu cant d'aparellament, consisteix en una sola nota aguda, repetida cada 5 o 6 segons, molt diferent de la resta d'anurs i que ningú poc entès relacionaria amb un amfibi. S'assembla molt al cant del xot, un petit rapinyaire nocturn.

La *granota roja* es troba en uns pocs punts del massís. Com a típic representant de la fauna eurosiberiana, prefereix obagues humides i fresques. Se la pot trobar a pastures humides, fagedes, rouredes i pinedes de pi roig. Per reproduir-se tria basses o rierols d'aigua neta, on deixa unes pilotes d'ous que, de vegades, queden sota una capa de glaç, puix que comença a aparellar-se al gener o febrer. Com la majoria d'amfibis, és difícil de veure fora de l'època de reproducció.

Parella de tritons verds (Triturus marmoratus). A sota el mascle, amb la cresta dorsal i a dalt la femella amb la típica línia vertebral de color taronja.

Foto: Carles Martorell

Gripau comú (Bufo bufo) en actitud d'alerta durant la recerca nocturna de preses.

Foto: Josep Roca

Parella de granotetes de punts (*Pelodytes punctatus*) en ample-xus. La femella, a sota, té l'abdomen ple d'ous.
Foto: Josep Roca.

Les altres dues granotes presents al Collsacabra, la reineta i la granota verda, són molt més abundants que la roja. Són molt més aquàtiques que els gripaus i, a diferència d'aquests, és rar trobar-les gaire lluny de l'aigua. També al contrari dels gripaus, les granotes poden ser observades de dia i, especialment la verda, sovint assolellant-se al

costat mateix de l'aigua, preparada per saltar-hi al menor perill. Ambdues espècies s'aparellen a l'aigua i les femelles ponen els ous agrupats en sacs gelatinosos, més grans els de la granota verda. Aquestes dues espècies són bàsicament amfibis de distribució mediterrània, però tenen la capacitat de penetrar en ambients de caire netament euro-siberià, encara que poblant preferentment els indrets més assolellats.

Globalment, els amfibis del Collsacabra són encara abundants. Si bé no els podem considerar seriosament amenaçats, sí que es poden identificar potencials perills per a la persistència d'unes bones poblacions. Amb l'augment de la freqüentació humana, en els darrers anys han crescut notablement els atropellaments de salamandres i gripaus. Aquest procés, perpetuat en àrees concretes, pot fer minvar algunes poblacions. D'altra banda tenim la creixent urbanització del territori i la pèrdua de bons hàbitats aquàtics, sigui per abandonament de basses agrícoles, introducció de peixos al·loctons que depreden ous i capgrossos, o per eutrofització greu de l'aigua, per raó de l'excés de densitat de la ramaderia extensiva.

En el context del greu declivi global dels amfibis, caldria valorar-ne adequadament els possibles efectes negatius de qualsevol actuació sobre el territori, així com mirar de preservar punts d'aigua de bona qualitat ecològica. Podem i hem d'intentar aturar la davallada d'uns animals antics i fascinadors que, dissortadament, van desaparèixer a molts indrets del món.

Carles Martorell i Gendra
Ramon Pou Sarreta
Jordi Baucells Colomer
Josep Roca Elias.

Grup de Naturalistes d'Osona
Societat Catalana d'Herpetologia

Amfibis del Collsacabra

Urodels

Salamandra (*Salamandra salamandra*)
Tritó verd (*Triturus marmoratus*)
Tritó palmat (*Lissotriton helveticus*)
Tritó pirinenc (*Calotriton asper*)

Anurs

Gripau comú (*Bufo bufo*)
Granoteta de punts (*Pelodytes punctatus*)
Tòtil (*Alytes obstetricans*)
Granota roja (*Rana temporaria*)
Reineta (*Hyla meridionalis*)
Granota verda (*Pelophylax perezi*)

Muntanya de Llibres
Llibreria de muntanya i viatges

c/ Jacint Verdaguer, 31 -08500- Vic
Tel. i Fax 93 885 0 885
info@muntanyadellibres.com
Botiga Online: www.muntanyadellibres.com

Mas "El Coll" • Ctra. Vic-Olot, Km. 34
Tel. 93 852 21 05 • RUPIT-PRUIT